

Analysis of Environmental Dimensions of the First and Second Development Plans of the Islamic Republic of Iran with Emphasis on Constructive Discourse

Extended Abstract

ARTICLE INFO

Article Type

Research Article

Authors

1.Ahmad Taheri. Ph.D. *

2.Zahra Ahmadipour. Ph.D.

3.Ferdos Aghagol Zahde.Ph.D.

1.PhD in Political Geography, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran.

2.Professor of Political Geography, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran.

rProfessor of Linguistics Political Geography, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran.

Correspondence:*

Address: Department of Political Geography, Faculty of Humanities, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran.

Email:

taheriahmad1390@yahoo.com

Article History:

Received: 25.06.2022

Accepted: 10.09.2022

Introduction

Development plans define the strategy, framework and pattern of governance and political management of space, and these programs address the various dimensions and aspects of governance, one of the most important aspects of which is the environmental dimension. In this study, the environmental governance of the constructive discourse is presented with emphasis on the first and second development plans of the Islamic Republic of Iran and using the thematic analysis method in the form of statements, open coding, sub-themes, main themes, organizing themes, and a visual Macro of the environmental dimensions of the constructive discourse.

Methodology

The study of the environmental dimensions of the first and the second development plans of the Islamic Republic of Iran has been done using grounded theory. Accordingly, after studying all the development plans, 112 statements have been extracted separately for each plan. In accordance with the statements extracted from the development plans, 178 basic concepts (open coding) were identified. Then, considering the content subscriptions of the open coding, 52 sub-themes and 14 main themes were generated based on theoretical foundations, ecology refer to experts and researcher diagnosis. Organizing themes include economic, social, political-administrative, diplomacy, ecological, service, legal, and cultural and security dimensions. In addition, the network of themes for the environmental dimensions of constructive discourse has been drawn according to the main themes and organizing themes separately from the development plans.

Results and discussion

By reviewing the first and second development plans, the following can be mentioned in constructive discourse:

The political-administrative dimension and themes of "good governance", "decentralization," and "spatial planning" have the highest frequency in the open coding. In relation to this theme, only 1 basic concept has been extracted. The social dimension, which is defined by the themes of "welfare and social development" and "family planning", has a high frequency. The sub-theme "support for vulnerable groups" has the most open coding. The economic dimension is very important in constructive discourse. The main theme of "green economy," with 24 frequencies, confirms this issue. The sub-theme "optimization of energy consumption" is the most frequent in the economic aspect of this discourse. For the ecological dimension with the main themes of "environmental protection and rehabilitation", ecology adaptation" and "climate change

management", 24 basic concepts have been extracted, which shows the prominence and boldness of this dimension and its themes in the constructive discourse. The cultural dimension with the main theme of "consumption pattern improvement" and 17 basic concepts has a relatively high frequency. The dimension of diplomacy and the theme of "environmental diplomacy" have only 5 basic concepts, which shows this dimension has not been given much attention. The legal dimension with the theme of "environmental rights" and five basic concepts shows that constructive discourse has paid little attention to this theme. Regarding the theme of "environmental security," which is under the security dimension, 5 basic concepts have been extracted, which shows the unimportance of this theme. The service dimension and theme of "green transportation," with 3 basic concepts, have the least frequency.

Conclusions

In the constructive discourse, the emphasis on the social and political-administrative dimensions of environmental governance is more prominent than its other dimensions. Also, family planning policies and population growth management and control are themes and concepts that were raised only in the first and second development plans and during the constructive discourse. On the other hand, the theme of "environmental diplomacy" is very faint and is only assigned one basic concept in the first development plan; it is not mentioned in the second plan, and the diplomatic dimension of environmental governance is very weak in the constructive discourse. In addition, the themes of "spatial planning" and "climate change management" are only mentioned a little in the second development plan, and in the first development plan, these themes are not observed.

Keywords Environment, Islamic Republic of Iran, The first Development plan, The Second Development Plan, Constructive Discourse.

تحلیل ابعاد زیست‌محیطی بر برنامه‌های اول و دوم توسعه جمهوری اسلامی ایران با تاکید بر گفتمان سازندگی

احمد طاهری*

دانش‌آموخته دکتری جغرافیای سیاسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران.

دکتر زهرا احمدی پور

استاد تمام گروه جغرافیای سیاسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران.

فردوس آقاگل‌زاده

استاد زبان‌شناسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران.

چکیده

برنامه‌های توسعه راهبرد، چارچوب و الگوی حکمرانی و مدیریت سیاسی فضا را مشخص می‌کنند و این برنامه‌ها به ابعاد و وجوه مختلف حکمرانی می‌پردازند که یکی از مهمترین وجوه آن ابعاد زیست‌محیطی است. در این پژوهش، با هدف بررسی حکمرانی زیست‌محیطی گفتمان سازندگی با تاکید بر برنامه‌های اول و دوم توسعه نظام جمهوری اسلامی ایران و با به کارگیری روش تحلیل مضمون در قالب نکات کلیدی، کدگذاری اولیه، مضامین پایه فرعی و اصلی و نیز مضامین سازمان‌دهنده، ضمن ارائه تصویری کلان از ابعاد زیست‌محیطی گفتمان سازندگی به دنبال پاسخ به این سوال است که ابعاد زیست‌محیطی گفتمان سازندگی چگونه است؟ از بین جامعه آماری تحقیق (برنامه‌های اول و دوم توسعه) با روش نمونه‌گیری نظری ۱۱۲ گزاره انتخاب و با کدگذاری آن‌ها ۱۷۸ مفهوم اولیه (کد باز) شناسایی شده است. سپس با در نظر گرفتن اشتراکات محتوایی کدهای باز، ۵۲ مضمون پایه فرعی، ۱۴ مضمون اصلی و ۹ مضمون سازمان‌دهنده براساس نظریه‌های تحقیق، محیط‌شناسی، نظر‌نخبگان و تشخیص نویسندگان تولید شده است. مضامین سازمان‌دهنده شامل بعد اقتصادی (مضمون اصلی اقتصاد سبز)، بعد اجتماعی (مضامین اصلی "رفاه و توسعه اجتماعی" و "تنظیم خانواده")، بعد سیاسی - اداری (مضامین اصلی "حکمرانی خوب"، "تمرکززدایی" و "آمایش سرزمین")، بعد دیپلماسی (مضمون اصلی "دیپلماسی زیست‌محیطی")، بعد اکولوژیکی (مضامین اصلی "حفاظت و احیای محیط زیست"، "سازگاری با زیست‌بوم" و "مدیریت تغییرات اقلیمی") و بعد خدماتی (مضمون اصلی "حمل‌ونقل سبز")، بعد حقوقی (مضمون اصلی "حقوق زیست‌محیطی")، بعد فرهنگی (مضمون اصلی "اصلاح الگوی مصرف") و بعد امنیتی (مضمون اصلی "امنیت زیست‌محیطی") در قالب شبکه مضامین، ترسیم شده‌اند.

کلمات کلیدی: محیط زیست، جمهوری اسلامی ایران، برنامه توسعه اول، برنامه توسعه دوم، گفتمان سازندگی.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۴/۰۴

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۶/۱۹

نویسنده مسئول: taheriahmad1390@yahoo.com

مقدمه

تاریخ اندیشه بشر سرشار از ظهور و نمود مکتب‌ها و نگرش‌هایی است که در برهه‌ای از زمان محیط زندگی بشر را دگرگون ساخته و فضای سکونت‌ی متفاوتی ایجاد کرده است. فضای جغرافیایی یا همان زیست بوم انسان دائماً براساس تمایلات درونی انسان در حال تغییر و دگرگونی هستند. در واقع انسان آگاهانه و در یک روند تدریجی به بازآفرینی زیست بوم خود می‌پردازد و آن را از نو می‌سازد [۱]. به عبارتی، ایدئولوژی‌ها و فرآیندهای اقتصادی و سیاسی شکل گرفته در طول تاریخ همواره تاثیر مستقیمی بر فرم‌های اجتماعی - فضایی جامعه داشته‌اند [۲].

روابط اقتصادی - اجتماعی (سیاسی و فرهنگی) انسان‌ها به همان اندازه که «زمانمند» یا تاریخی‌اند، «فضامند» یا جغرافیایی نیز هستند. در واقع، فضا، تجلی روابط اقتصادی - اجتماعی، سیاسی و به نوبه خود زمینه‌ساز موجودیت آن‌ها است. از این بابت، فضا را می‌توان با ابزار تولید یا فن‌آوری که حاصل انباشت تاریخی دانش و تجربه اجتماعی‌اند و خود تثبیت‌کننده آنها و زمینه‌ساز دانش و تجربه جدید هستند، مقایسه کرد [۳].

در همین راستا می‌توان گفت: در فضای جغرافیایی همواره مجموعه‌ای از گفتمان‌ها حاکم هستند که در میان آنها یک گفتمان غالب بوده و به خرده گفتمان‌های دیگر شکل می‌دهد یا با گفتمان‌های متضاد به مبارزه مشغول می‌شود. معمولاً گفتمان غالب در فضای جغرافیایی ارتباط مستقیم با ایدئولوژی نظام سیاسی حاکم دارد و به پشتوانه آن در همه ابعاد سیاسی، اقتصادی و اجتماعی نفوذ کرده و خرده گفتمان‌های این بخش‌ها را ساخته و هدایت می‌کند. گفتمان کلیدی تک بعدی نبوده و از اجزا و ابزاری برخوردار است که شامل بخش ایدئولوژیک و اندیشه‌ای که شامل افکار، اندیشه‌ها و ایدئولوژی‌های هم راستای گفتمان می‌شود، بخش سازمانی و نهادی چون ادارات که نخبگان برگزیده گفتمان به اداره آن مشغول‌اند و نقش ابزار پیش برد گفتمان را بر عهده دارند و بخش نیروی انسانی و متفکران و اندیشمندان که ارزش‌ها و مفاهیم گفتمانی را تقویت کرده و باعث بقا و سازگاری و انعطاف گفتمان می‌شوند [۴]. گفتمان سیاسی با مسلط شدن در فضای جغرافیایی و به قدرت رسیدن متناسب با اندیشه‌ها، ایدئولوژی و دال‌های مرکزی خود جهت مدیریت و کنترل فضا اقدام به

توسعه و نیز کشورهای بلوک شرق، تقویت سازمان‌های منطقه‌ای و گسترش تجارت جهانی بیان‌گر این روال بود [۶]. دگرهای درونی گفتمان اقتصاد آزاد (یا همان راست اسلامی مدرن) را گفتمان چپ اسلامی، راست سنتی و گروه‌های رادیکال راست و چپ سامان می‌دادند [۷].

در این پژوهش ابعاد زیست‌محیطی گفتمان سازندگی بر اساس برنامه‌های توسعه اول و دوم که از دال‌های مفهومی این گفتمان تاثیر پذیرفته است، تحلیل و واکاوی شده‌اند [۸، ۹]. به عبارتی دلیل انجام این تحقیق را می‌توان تاثیراتی دانست که دال‌های مفهومی گفتمان سازندگی به‌عنوان یکی از گفتمان‌های سیاسی حاکم و مسلط در فضای جغرافیایی ایران بعد از انقلاب اسلامی در وجوه و جنبه‌های مختلف حکمرانی و مدیریت سیاسی فضا بر جای گذاشته است. وجوه، ابعاد و جنبه‌های زیست‌محیطی گفتمان سازندگی یکی از وجوه آن است. واکاوی و تحلیل ابعاد زیست-محیطی گفتمان سازندگی با تاکید بر برنامه‌های اول و دوم توسعه نظام جمهوری اسلامی و بهره‌مندی از روش تحلیل مضمون که با رویکرد جامع و چند وجهی انجام شده به جنبه نوآوری و خلاقانه این پژوهش اشاره می‌کند.

مبانی نظری

نظریه‌ها، رویکردها و رهیافت‌های تبیین‌کننده ابعاد زیست‌محیطی گفتمان‌های سیاسی

در تبیین ابعاد زیست‌محیطی گفتمان‌های سیاسی مسلط می‌توان به نظریه‌ها، رویکردها و رهیافت‌های مربوط به جغرافیای سیاسی، اخلاق زیست‌محیطی، حکمرانی و برنامه ریزی فضایی اشاره نمود. جدول ۱ به این نظریه‌ها اشاره دارد.

سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی می‌کند و تبعات، اثرات، پیامدها و نتایج و یا به عبارتی بازتاب‌های این سیاست‌گذاری‌ها، برنامه ریزی‌ها و سیاست‌های فضایی در فضای جغرافیایی قابل ردیابی و قابل بررسی و مطالعه است. یکی از مهمترین بازتاب‌های فضایی گفتمان‌ها، ابعاد و وجوه زیست‌محیطی و اکولوژیکی آن است. تبیین این مسئله با تحلیل برنامه‌ها و اسناد بالادستی و نیز ارزیابی شاخص‌های زیست‌محیطی به دست می‌آید.

فضای جغرافیایی ایران بعد از انقلاب اسلامی طی چند دهه، گفتمان‌های چیره مختلفی را به خود دیده است. گفتمان‌هایی که یکی پس از دیگری و از دل بستر و نیز کاستی‌های نشانه‌شناختی گفتمان پیشینش به درآمده است. گفتمان سیاسی حاکم در ایران بین سال‌های ۱۳۶۸ تا ۱۳۷۶ را می‌توان "گفتمان سازندگی یا راست اسلامی مدرن" در نظر گرفت.

نشانه مرکزی این گفتمان را باید به گرد مسائل اقتصادی جست. آیت الله هاشمی رفسنجانی بارها بر این امر تاکید داشته است که کانون دولت‌ش را بحث سازندگی و تعدیل، آن هم در کنار این به گونه‌ای عام و نه صرفاً اقتصادی، می‌سازد [۵]. بدون شک، نشانه مرکزی این گفتمان را باید حول مسائل اقتصادی دانست. علاوه بر این، نشانه‌های دیگری چون سازندگی، بازسازی خرابی‌ها و آسیب‌های جنگ، مدیریت علم محور، استفاده از نیروهای متخصص، خصوصی‌سازی، تعدیل و رواداری، مصلحت‌اندیشی، بها دادن بیشتر به جامعه مدنی، توجه به موازین و قواعد بین-المللی، غیریت‌سازی ملایم‌تر، اعتمادسازی با دیگر کشورها نیز در مفصل‌بندی این گفتمان مشاهده می‌شود. گفتمان سازندگی، از سوی دیگر، پاسخی به موج‌های مسلط در عرصه جهانی بود. باید دهه را، دهه بین‌المللی شدن سرمایه‌داری پنداشت، فروپاشی شوروی و اعمال سیاست‌های اقتصاد بازار در کشورهای درحال

جدول ۱: نظریه‌ها، رویکردها و رهیافت‌های تبیین‌کننده ابعاد زیست‌محیطی گفتمان‌های سیاسی

محور اصلی	عنوان نظریه	مهمترین مباحث
جغرافیای سیاسی	ژئوپلیتیک زیست‌محیطی	بررسی عملکرد حکومت‌ها و سازمان‌ها در استفاده نامطلوب از منابع زیست‌محیطی [۱۰]. بررسی الگوهای تعامل و همکاری، یا کشمکش بین گروه‌ها و ابنای بشر و بازیگران سیاسی [۲۳]. تعارض بر سر منافع و نقش محیط زیست در امنیت و تعارض؛ روشی برای تجزیه و تحلیل و رمزگشایی راهبردها [۱۱]. خط مشی‌ها، برنامه‌ها، قوانین، مقررات و حتی اظهارات سیاسی درباره ویژگی‌های زیست‌محیطی [۲۴].
	دینامیسم فضایی - سیاسی	دیالکتیک اثرگذاری و اثرپذیری فضای جغرافیایی و سیاست؛ دگرگونی و پویایی فضا، با تدوین و اجرای سیاست‌ها و قوانین [۱۰].
	مدل جغرافیایی تحلیل نظام‌های سیاسی	پدیده‌های فضایی متأثر از فرایندهای سیاسی است؛ فرآیند سیاسی به دنبال کشف نظم‌های ناحیه‌ای و چیدمان چشم‌انداز است؛ فرآیند کلید توزیع فضایی و روابط پدیده‌ها با جغرافیدانان است [۲۵، ۱۲].
اخلاق زیست‌محیطی	انسان‌محوری	طبیعت و محیط‌زیست را به سودمندی‌های بشر گره می‌زند و اکثر اوقات طبیعت، ارزش ابزاری دارد [۱۳].
	غیر انسان‌محوری	جایگاه اخلاقی را به دیگر موجودات زنده و یا کل اکوسیستم نسبت می‌دهد [۲۴].
	زیست‌محوری	اشیا طبیعی - نظیر درختان، یا دریاچه‌ها و جنگل‌ها - ارزشی فی‌نفسه و مستقل از منافع انسان‌ها دارند؛ در این مکتب انسان و سودمندی‌های مادی وی مطرح نیست. بلکه طبیعت، بالذات گران‌بها است [۱۴].
	زیست‌بوم‌محوری	رویکرد زیست‌بوم‌محور جهت توازن و تعادل بین منافع انسان‌ها و منافع همه اکوسیستم تلاش می‌کند [۲۶]. بر تعامل بین همه موجودات زنده و غیرزنده در اکوسیستم تاکید می‌کند [۲۷].

برنامه‌ریزی فضایی	توسعه اکولوژیک	توسعه اکولوژیکی اذعان دارد راهبردهای توسعه می‌بایست از منابع موجود در یک منطقه معین به گونه‌ای بهره‌برداری کنند که هم نظام اکولوژیکی را پایدار نگاه دارند (محدودیت‌های بیرونی) و هم نیازهای حیاتی انسان را فراهم سازد (محدودیت دورنی) [۱۵].
	شبکه‌های فضایی	این نظریه قواعد و اصول به کار گرفته شده در رویکرد آگروپلین را با جهت‌گیری‌های نوین در حوزه محیط زیست، عدم تمرکز مردم‌سالارانه و پیش‌نیازهای روند جهانی‌شدن تلفیق می‌کند [۱۶].
	برنامه‌ریزی مشارکتی	فرایند برنامه‌ریزی مشارکتی به هشت مرحله تقسیم می‌شود: ۱- آگاهی کلی داشتن از شرایط، ۲- شناسایی مشکلات واقعی، ۳- ارزیابی مشکلات، ۴- ارائه دیدگاه‌ها و راه‌حل‌ها، ۵- ارزیابی دیدگاه‌ها، ۶- تهیه برنامه اجرایی، ۷- برنامه زمانی اقدامات، ۸- ارزیابی اقدامات. این نظریه بر تمرکززدایی عمومی و رویه برنامه‌ریزی غیرمتمرکز تأکید می‌کند [۱۷].
	نظریه نهادی	در چارچوب این نظریه، ظرفیت‌سازی، توانمندسازی، شبکه‌سازی، سرمایه اجتماعی، اعتماد، طراحی ساختارهای حقوقی و مقرراتی متناسب با شرایط محلی و ... از جمله اهداف و ابزارهای سیاست توسعه محلی و منطقه‌ای به شمار می‌آیند [۱۸].
حکمرانی	حکمرانی خوب	حکمرانی خوب بار هنجاری و ارزش دارد. حکمرانی همان حاکمیت شبکه‌هایی است که جامعه مدنی را با دولت پیوند می‌دهند [۱۹] و حکمرانی، فرایند جدید هدایت جامعه است [۲۸]. مشارکت، حاکمیت قانون، جوابگویی، اجماع، اثربخشی و کارایی، پاسخگویی و افق راهبردی مهمترین مولفه‌های حکمرانی خوب هستند [۱۹].
زبان‌شناسی زیست‌محیطی	گفتمان‌های مخرب	ایدئولوژی این گفتمان‌ها به شدت مخالف فلسفه چندجانبه زیست‌محیطی است، از میان گفتمان‌های مختلفی که می‌توان مخرب و ویرانگر دانست می‌توان به گفتمان‌های اقتصادی، گفتمان تبلیغات، گفتمان کشاورزی و دامداری صنعتی و مصرف‌گرایی اشاره نمود [۲۰].
	گفتمان‌های دو پهلو	هدف گفتمان‌های دوپهلوی ایجاد تغییر و هدفی مثبت است، اما خود از همان جوامعی برمی‌خیزد که گفتمان‌های مخرب هم در آن‌ها شکل گرفته‌اند و حتی آن‌ها هم می‌توانند تحت تأثیر گرایش‌های سیاسی یا اقتصادی باشند. گفتمان دوستداران محیط زیست، سبزشویی شرکت‌های بزرگ، منابع طبیعی، باغ‌وحش‌ها و پایداری از این دسته گفتمان‌ها هستند. به این گفتمان‌ها اصطلاحاً «کلام سبز» نیز می‌گویند [۲۰].
	گفتمان‌های مفید	گفتمان‌های مفید حامل ایدئولوژی‌هایی برای تشویق مردم به حفاظت از نظام‌های حمایت‌کننده از زندگی، ارزش قائل شدن برای سعادت نوع بشر، کاهش مصرف‌گرایی، افزایش عدالت اجتماعی و ارتقا آگاهی شهروندان در برابر گفتمان‌های ظلم و استثمارگر، هستند [۲۰].

با مروری کلی و اجمالی نظریه‌های مرتبط می‌توان نتیجه گرفت که در تبیین ابعاد و جنبه‌های زیست‌محیطی گفتمان‌های سیاسی مسلط در فضای جغرافیایی ملی، نسبت گفتمان‌های سیاسی با نظام برنامه‌ریزی فضایی ضرورت دارد. چرا که انسان به مثابه موجودی اجتماعی، همواره برای القای احساسات و اندیشه‌های خود در قالب گفتمان و متون تلاش مستمر ورزیده است. هر متن و به ویژه متون سیاسی براساس نظامی از متغیرهای فرازبانی نظیر فرهنگ، تاریخ، روابط قدرت، سیاست، قوانین حاکم بر جامعه و محدودیت‌ها شکل می‌گیرد و توسط نویسنده سازماندهی می‌شود [۲۱].

از سویی، گفتمان‌های سیاسی با اتکا به اسناد فرادستی همچون قانون اساسی، سیاست‌های کلی و سند چشم‌انداز توسعه تلاش می‌کنند به قدرت برسند و کنترل و تسلط بر فضای جغرافیایی را به دست آورند. گفتمان‌های سیاسی با هژمونی بر فضا با تدوین برنامه‌هایی چون برنامه توسعه و تخصیص بودجه سالانه فضای جغرافیایی مبتنی بر اندیشه‌ها و دال‌های مفهومی خود را می‌سازند و تولید می‌کنند. کاربست گفتمان سیاسی مسلط در نظام برنامه‌ریزی فضایی و روابط دیالکتیک میان آن‌ها و اجرای برنامه‌ها و سیاست‌های مربوط به هر گفتمان بازتاب‌ها و تعین‌های فضایی

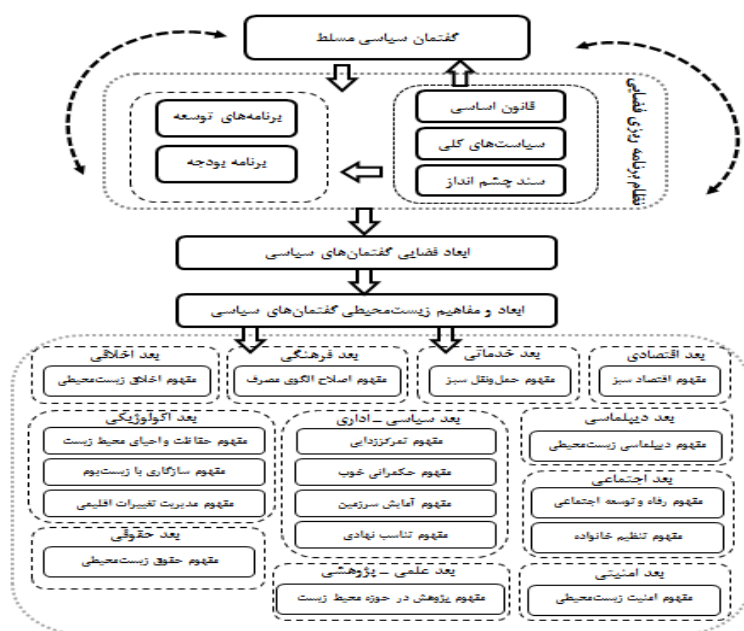
خاص خود را دارند. بازتاب‌های فضایی وجوه و جنبه‌های مختلفی دارند که جنبه اکولوژیکی و زیست‌محیطی یکی از وجوه بازتاب‌های فضایی است که البته می‌توان به وجوه و جنبه‌های دیگری همچون جنبه‌های اقتصادی، علمی - فناوری، سیاسی، فرهنگی، اجتماعی، کالبدی، صنعتی و ... نیز اشاره کرد.

فضای جغرافیایی و به تبع آن سیاست در فرآیندی دیالکتیکی رابطه‌ای پویا و پیش‌رونده دارند. در مفهومی کلی‌تر، جامعه انسانی و فضای جغرافیایی، سرشتی پویا دارند و پویایی آن‌ها به پویایی سیاسی می‌انجامد. در این روند دیالکتیکی اثرگذاری و اثرپذیری فضای جغرافیایی و سیاست، باعث تغییر دائم آن‌ها است. به همین دلیل می‌توان گفت برنامه‌ریزی فضایی و گفتمان سیاسی در فرآیندی دیالکتیکی رابطه‌ای پویا و پیش‌رونده دارند و در این روند دیالکتیکی اثرگذاری و اثرپذیری برنامه‌ریزی فضایی و گفتمان سیاسی، باعث تغییر دائم و همیشگی آن‌ها است. راهبردها و خط‌مشی‌های برنامه‌ریزی فضایی در چارچوب قوانین، سیاست‌ها و اسناد فرا دست‌ی شکل گرفته و تعریف می‌شوند. قانون اساسی، سیاست‌های کلی، خط و مشی‌های عمومی و اسناد چشم‌انداز بلندمدت برنامه‌ریزی فضایی را در مقیاس ملی و محلی تحت

ابعاد زیست محیطی گفتمان‌های سیاسی مسلط در چارچوب ابعاد "اکولوژیکی"، "سیاسی - اداری"، "امنیتی"، "اقتصادی"، "اخلاقی"، "حقوقی"، "علمی - پژوهشی"، "فرهنگی"، "دیپلماسی"، "اجتماعی" و "خدماتی" می‌توان قابل تبیین نمود. بعد اکولوژیکی گفتمان‌های سیاسی به مفاهیم "حفاظت و احیای محیط زیست"، "سازگاری با زیست‌بوم" و "مدیریت تغییرات اقلیمی" می‌پردازد. بعد سیاسی - اداری مفاهیم "تمرکززدایی"، "حکمرانی خوب"، "آمایش سرزمین" و "تناسب نهادی" را تبیین می‌کند. در بعد امنیتی مفهوم "امنیت زیست محیطی" مورد بررسی قرار گرفته است. در بعد اقتصادی، مفهوم "اقتصاد سبز" تحلیل می‌شود. مفهوم "اخلاق زیست محیطی" مربوط به بعد اخلاقی است. در بعد حقوقی، مفهوم "حقوق زیست محیطی" بررسی می‌گردد. مفهوم "پژوهش در حوزه محیط زیست" به بعد علمی - پژوهشی ارتباط دارد. بعد فرهنگی، مفهوم "اصلاح الگوی مصرف" را تبیین می‌کند. "مفاهیم رفاه و توسعه اجتماعی" و "تنظیم خانواده"، معطوف به بعد اجتماعی است. بعد خدماتی به مفهوم "حمل و نقل سبز" می‌پردازد و سرانجام بعد دیپلماسی، مفهوم "دیپلماسی زیست محیطی" مورد بررسی قرار گرفته است.

تاثیر قرار می‌دهد. بازیگران سیاسی، نهادهای نهادهای قانون-گذاری، سیاست گذاری، تصمیم‌سازی و نظام حکمرانی با الهام گرفتن از اسناد فرادستی و پیروی از قوانین اساسی و سیاست‌های کلی و با اتکا به گفتمان خاص و ویژه خویش برنامه‌ها و راهبردهای توسعه را مدون و برای تحول، تعالی و پیشرفت زیست‌بوم تلاش می‌کنند. به عبارتی گفتمان سیاسی مسلط در فضای جغرافیایی در فرآیندی دیالکتیکی رابطه‌ای هم‌افزا و پویا با نظام برنامه‌ریزی فضایی دارد و جهت تدوین برنامه‌ها و راهبردهای توسعه از عناصر و بخش‌های نظام برنامه‌ریزی فضایی تاثیر می‌پذیرد و طبیعتاً فرآیند و رویه این نظام را تحت تاثیر قرار می‌دهد. گفتمان سیاسی با مسلط شدن در فضای جغرافیایی و به قدرت رسیدن متناسب با اندیشه‌ها، ایدئولوژی و دال‌های مرکزی خود جهت مدیریت و کنترل فضا اقدام به سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی می‌کنند و تبعات، اثرات، پیامدها و نتایج و یا به عبارتی بازتاب‌های این سیاست‌گذاری‌ها، برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌های فضایی در فضای جغرافیایی قابل ردیابی و قابل بررسی و مطالعه است. یکی از مهمترین بازتاب‌های فضایی گفتمان‌ها را ابعاد و وجوه زیست محیطی آن در نظر گرفت. با تحلیل برنامه‌ها و اسناد بالادستی و نیز ارزیابی شاخص‌های زیست محیطی می‌توان ابعاد زیست محیطی گفتمان‌ها را تبیین نمود.

مدل ۱: ابعاد و مفاهیم زیست محیطی گفتمان‌های سیاسی

منبع: نگارندگان

توسعه آغاز می‌شود و پس از آن تحلیلی از چگونگی پیوندهای محیط زیست- توسعه در هر دو جنبه عملی و فکری در مدل توسعه پایدار ارائه می‌کند.

پیشینه تحقیق

مقاله «گفتمان زیست محیطی و توسعه پایدار: پیوندها و محدودیت‌ها»، محمد شمس‌الحق، ۲۰۰۰؛ این مقاله با یک بحث مختصر در مورد اشکال مختلف چالش‌های زیست محیطی برای

تکمیلی، ۱۳۹۵: در این رساله مجموع مذاکرات نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی در هفت دوره شناسایی و مورد بررسی قرار گرفت. در این مسیر نظریه‌های گفتمان فرکلاف و لاکلا و موفه و الگوهای جهانی گفتمان زیست‌محیطی، به مثابه رویکردهای نظری مورد استفاده قرار گرفت. رویکرد اصلی تحقیق، کیفی و روش مورد استفاده، ترکیبی از روش‌های تحلیل گفتمان فرکلاف و لاکلا و موفه و روش اسنادی است.

پژوهش حاضر رویکردی متفاوت از پژوهش‌های پیشین دارد و با نگاهی جامع و بهره‌مندی از روش تحلیل مضمون به تحلیل ابعاد زیست‌محیطی برنامه‌های توسعه اول و دوم جمهوری اسلامی ایران با تاکید بر گفتمان سازندگی می‌پردازد و به مضامین و مفاهیم زیست‌محیطی اشاره دارد.

روش تحقیق

تحلیل ابعاد زیست‌محیطی گفتمان سازندگی با بهره‌مندی از روش تحلیل مضمون که از جمله روش‌های کیفی در نظر گرفته می‌شود، به انجام رسیده است [۲۲]. برای این امر ابتدا اسناد مرتبط با گفتمان سازندگی بررسی و انتخاب شده‌اند. در این تحقیق برنامه‌های اول و دوم اقتصادی، و اجتماعی جمهوری اسلامی ایران به‌عنوان جامعه آماری تحقیق برای تحلیل ابعاد زیست‌محیطی گفتمان سیاسی سازندگی مورد تاکید قرار گرفته‌اند. سپس با روش نمونه‌گیری نظری به تفکیک هر برنامه نکات کلیدی و گزاره‌های مرتبط که ابعاد زیست‌محیطی داشتند، استخراج شده است. در ادامه، در این مرحله متناسب با نکات کلیدی استخراج شده در برنامه‌های توسعه اول و دوم کشور کدهای اولیه (باز) شناسایی شده است. همچنین، با در نظر گرفتن اشتراکات محتوایی کدهای اولیه (باز) مضامین فرعی و اصلی ساخته شده است. سپس، براساس نظریه‌های تحقیق، محیط-شناسی، رجوع به نظر نخبگان و تشخیص پژوهشگر مضامین سازمان‌دهنده ایجاد شده است. ذکر این نکته لازم است که منظور از رجوع به نظر نخبگان در این تحقیق مشورت و استفاده از نظرات و راهنمایی‌های اساتید دانشگاه، دانش آموختگان و دانشجویان مقطع دکتری، پژوهشگران رشته‌های جغرافیای سیاسی، علوم سیاسی، زبان‌شناسی و محیط زیست است. مضامین سازمان‌دهنده ابعاد اقتصادی، اجتماعی، سیاسی - اداری، دیپلماسی، اکولوژیکی، خدماتی، حقوقی، علمی - پژوهشی، فرهنگی و امنیتی را شامل می‌شود. علاوه بر این، شبکه مضامین ابعاد زیست‌محیطی گفتمان‌های سیاسی با توجه به مضامین پایه-ای اصلی و مضامین سازمان‌دهنده به تفکیک گفتمان‌های سیاسی یاد شده ترسیم گردیده است. سرانجام، ابعاد زیست-محیطی گفتمان‌های سیاسی سازندگی در قالب شبکه مضامین تحلیل و بررسی شده است.

کتاب «دغدغه‌های زیست‌محیطی در گفتمان‌های سیاسی بریتانیا و ایرلند»، ژیل لیدر و الکسیا مارتین، ۲۰۱۳: این کتاب علاوه بر این که اقدامات سیاسی در مواجهه با نگرانی‌های زیست‌محیطی در بریتانیا را بررسی می‌کند به کنش‌های احزاب سیاسی، اولویت‌های آن‌ها و بازیگران سیاسی در حوزه مسائل زیست‌محیطی می‌پردازد.

مقاله «تحلیل گفتمان راهبردهای زیست‌محیطی: سنت‌ها، روندها و دیدگاه‌ها»، سینا لیپولد و همکاران، ۲۰۱۹: این مقاله به اهمیت تحلیل گفتمان در تحلیل سیاست‌های زیست‌محیطی می‌پردازد و روندها، سنت‌ها، رویکردهای نظری و روش‌شناختی تأثیرات گفتمان‌ها در حوزه زیست‌محیطی را بررسی می‌کند.

کتاب «گفتمان سیاسی و تغییر اقلیم: چالش تطبیق مقیاس تأثیر با سطح حکمرانی»، گارد لیندست، ۲۰۰۶: این کتاب از رویکرد گفتمانی برای درک بهتر سیاست و اقلیم در سطح حکمرانی محلی استفاده می‌کند. این کتاب نشان می‌دهد چگونه تحلیل گفتمان ابزاری مناسب برای درک و فهم فرآیندهای سیاست مربوط به اقلیم و طبیعت است.

مقاله «تحلیل گفتمان فرهنگ زیست‌محیطی در ایران»، قاسم زائری و انور محمدی، ۱۳۹۹: هدف این تحقیق بررسی و تحلیل گفتمان محیط‌زیست‌گرایی در ایران است. در این راستا محیط زیست‌گرایی را به منزله یک مفصل‌بندی در نظر می‌گیرد و به روش تحلیل گفتمان لاکلا و موف به تحلیل آن می‌پردازد.

مقاله «تحلیل گفتمان زیست‌محیطی برنامه‌های توسعه اقتصادی- اجتماعی جمهوری اسلامی ایران»، صادق صالحی و همکاران، ۱۳۹۳: این مقاله با بررسی برنامه‌های پنج ساله توسعه نشان می‌دهد قسمت اعظم برنامه‌ها، به ویژه در برنامه‌های اول تا سوم توسعه، گفتمان محیط زیست‌گرایی غالب بوده و برنامه چهارم و پنجم توسعه نیز، تحت تأثیر گفتمان زیست بومی، طراحی و برنامه‌ریزی شده است. علاوه بر این، نتایج تحقیق حاضر بیان می‌کند که در برنامه‌های پنج ساله توسعه، توجه چندانی به عدالت زیست‌محیطی نشده است.

مقاله «ژئوپلیتیک زیست‌محیطی»، سیمون دالبی، ۲۰۱۴: این مقاله به افزایش نگرانی‌ها در مورد تغییر آب و هوا و درک روزافزون این که بشریت به یک عامل زمین‌شناسی تبدیل شده است که سیستم‌های سیاره‌ای را شکل می‌دهد و منجر به پذیرش اصطلاح آنتروپوسین به‌عنوان یک اصطلاح اصلی برای دوره فعلی تاریخ سیاره شده است می‌پردازد. به اعتقاد دالبی عدم رشد روزافزون بین مشخصات ژئوپلیتیک سنتی مقولات سرزمینی و فضایی سیاست و شرایط جدید زمین‌شناسی نیاز به بازنگری در زمینه سیاست دارد.

رساله دکتری تحت عنوان «تحلیل گفتمان قوانین زیست‌محیطی مجلس شورای اسلامی»، رضا یازرلو، مرکز تحصیلات

یافته‌های تحقیق

کلیدی با مضمون زیست محیطی این برنامه‌ها استخراج شده سپس این نکات کلیدی، کدگذاری گردیده است.

استخراج نکات کلیدی و کدگذاری اولیه: با واکاوی، چندین بار مطالعه، تعمق و تفکر در متون برنامه‌های توسعه اول و دوم نکات

جدول ۲: نمونه و مثالی از استخراج نکات کلیدی و کدگذاری باز

عنوان سیاست کلی	فصل، بخش و شماره	نکات کلیدی	کدگذاری اولیه
برنامه اول توسعه	ماده ۱، تبصره ۱۳	به منظور فراهم نمودن امکانات و تجهیزات لازم جهت پیشگیری و جلوگیری از آلودگی ناشی از صنایع آلوده‌کننده، کارخانه‌ها و کارگاه‌ها موظفند یک در هزار از فروش تولیدات خود را با تشخیص و تحت نظر سازمان حفاظت محیط زیست صرف کنترل آلودگی‌ها و جبران زیان ناشی از آلودگی‌ها و ایجاد فضای سبز نمایند. وجوه هزینه شده از این محل جز هزینه‌های قابل قبول موسسه مربوط محاسبه خواهد شد.	اختصاص درصدی از درآمد کارخانه‌ها و کارگاه‌ها برای کنترل آلودگی‌ها و جبران زیان ناشی از آن.
برنامه دوم توسعه	ماده واحد، تبصره ۶۹	به منظور برقراری نظام مطلوب تقسیمات کشوری و تثبیت منطقی و پایدار آن و تنظیم ترکیب جمعیت و توزیع منطقی آن در کشور به گونه‌ای که هماهنگی لازم با کلیه فعالیت‌های توسعه در مناطق را داشته باشد، دولت مکلف است طرح جامع تقسیمات کشوری را تهیه نماید.	برقراری نظام مطلوب تقسیمات کشوری و تثبیت منطقی و پایدار آن. تنظیم ترکیب جمعیت و توزیع منطقی آن در کشور.

تولید مضامین فرعی و اصلی: با در نظر گرفتن اشتراکات محتوایی کدهای اولیه (باز) مضامین فرعی و اصلی به تفکیک

برنامه‌های اول و دوم توسعه ساخته شده است.

جدول ۳: شکل‌گیری مضامین پایه فرعی و اصلی در کدهای برنامه اول توسعه

مضامین پایه اصلی	مضامین پایه فرعی	کدگذاری اولیه
اقتصاد سبز	افزایش بهره‌وری	افزایش اعتبارات بخش آب و کشاورزی و منابع طبیعی بازسازی مراکز جمعیتی و خدماتی با استفاده از سیستم بانکی
	بهره‌برداری بهینه از منابع آبی	افزایش بهره‌برداری از آب با تکمیل شبکه‌های آبیاری و زهکشی
		افزایش بهره‌برداری از آب با تجهیز و نوسازی اراضی کشاورزی
		تجدید نظر در مدیریت اقتصادی آب و کشاورزی
	سازماندهی و ایجاد تشکل‌های قانونی حقایقه‌بران و مصرف‌کنندگان آب	
	بهره‌مندی از فناوری‌های نوین در بهره‌برداری از معادن	افزایش توان تکنولوژیک در طراحی و مهندسی معادن
بهره‌مندی از منابع متنوع در مصرف انرژی		جانشین نمودن گاز طبیعی به جای فرآورده‌های نفتی
رفاه و توسعه اجتماعی	بهره‌مندی از منابع متنوع در مصرف انرژی	کاهش تلفات انرژی
		سیاست گذاری در زمینه مصرف بهینه انرژی و صرفه‌جویی در سوخت و انرژی
	حمایت از اقشار آسیب‌پذیر	برخوردارانی بخش‌های کم‌برخوردار از امکانات آموزشی
		برخوردارانی بخش‌های کم‌برخوردار از امکانات بهداشتی
		برخوردارانی بخش‌های کم‌برخوردار از راه مناسب
		برقرسانی به بخش‌های کم‌برخوردار
		تقلیل کارمزد وام‌های پرداختی در بخش‌های کم‌برخوردار
		تخفیف مالیاتی برای مشاغل تولیدی در بخش‌های کم‌برخوردار
		تامین و جذب و نگهداری نیروی انسانی مورد نیاز بخش‌های کم‌برخوردار
		اولویت در اجرای طرح‌های اجتماعی و زیربنایی در بخش‌های کم‌برخوردار
		آموزش شهروندان در بخش‌های کم‌برخوردار

گسترش مراکز آموزش عالی در مناطق کم‌برخوردار		
افزایش سهمیه بخش‌های کم‌برخوردار در پذیرش دانشگاه‌ها		
ایجاد دادگاه در مناطق کم‌برخوردار و عشایرنشین		
تامین داروهای مورد نیاز مناطق کم‌برخوردار		
ارائه خدمات زیربنایی به مناطق کم‌برخوردار		
بیمه روستاییان و عشایر		
گسترش آموزش‌های بهداشتی در مناطق کم‌برخوردار		
تنوع در فرصت‌های اشتغال و تامین درآمد در محیط‌های روستایی	کارآفرینی و اشتغال‌زایی	
تقویت تعاونی‌های روستایی	توسعه روستایی	
ایجاد زمینه‌های مناسب جهت استقرار فعالیت‌های غیر کشاورزی در محیط روستایی		
تسهیل خدمت‌رسانی به مناطق روستایی با تقویت مراکز دهستان‌ها و روستاهای مرکزی		
تسهیل خدمت‌رسانی به مناطق روستایی با ایجاد روستا شهرها		
توزیع عادلانه درآمد و ثروت و تقلیل شکاف درآمدی	کاهش فاصله طبقاتی	
همکاری و مشارکت بیشتر مردم در اجرای طرح‌های عمرانی	مشارکت اجتماعی	حکمرانی خوب
بازسازی مراکز جمعیتی و خدماتی آسیب‌دیده با جلب مشارکت‌های مردمی		
حفظ محیط زیست با تقویت مشارکت اجتماعی و سیاسی		
تقویت مشارکت زنان در امور اجتماعی		
مشارکت موثر و همه‌جانبه مردم در امور کشور		
افزایش مشارکت زنان در جامعه		
حفظ محیط زیست با تقویت روحیه مسئولیت‌پذیری	مسئولیت‌پذیری	
هماهنگی بین سازمان‌ها در استفاده از آب	کارایی و اثربخشی	
تقویت مهارت و آگاهی کشاورزان	توسعه انسانی	
افزایش ضریب پوشش تحصیلی دختران لازم‌التعلیم		
تلاش جهت بهره‌مندی از حبابه رودخانه‌های مرزی	تعامل و همکاری بین‌المللی	دیپلماسی زیست‌محیطی
بهره‌برداری اصولی از منابع تجدیدشونده	بهره‌وری از منابع طبیعی تجدیدپذیر	حفاظت و احیای محیط زیست
مهار رشد و آمایش درونی قطب‌های اشباع شده توسعه	مدیریت رشد و توسعه فضایی شهرها	
اختصاص درصدی از درآمد کارخانه‌ها و کارگاه‌ها برای کنترل آلودگی‌ها و جبران زیان ناشی از آن	پیشگیری از انتشار انواع آلودگی‌ها	
متعادل ساختن رشد	حمایت و پشتیبانی از کنترل رشد جمعیت	تنظیم خانواده
اعمال سیاست تعدیل موالید		
کاهش نرخ رشد طبیعی جمعیت		
تعادل بین نسبت دام و ظرفیت مراتع جهت نگهداشت جمعیت عشایری	تعادل نسبت دام و مرتع	سازگاری با زیست بوم
کشاورزی براساس مزیت نسبی	مزیت نسبی و جغرافیایی	
جلوگیری از خردشدن اراضی کشاورزی		
گسترش صنایع در مناطق روستایی	حمایت از صنایع کوچک مقیاس	تمرکززدایی
تقویت صنایع کوچک		
حمایت از صنایع کوچک اشتغال‌زا		
ممنوعیت استقرار فعالیت‌های تولیدی و خدماتی جدید دارای عملکرد فرامنطقه‌ای	تفویض اختیارات پایتخت به سایر کلانشهرها	
تجهیز گزیده‌ای از شهرهای بزرگ در کشور به‌عنوان مراکز منطقه‌ای جهت تمرکززدایی و تفویض قسمتی از وظایف متعدد تهران به آنها		

ایجاد مجموعه‌های عملکردی به منظور سازماندهی فضایی مناسب پاره‌ای از فعالیت‌های مستقر در تهران		
تفویض اختیارات از دولت به مسئولین محلی	عدم تمرکز اداری و سازمانی	
تقویت و تجهیز شهرهای کوچک و تهران	تقویت و تجهیز شهرهای کوچک و متوسط	
تجهیز و تقویت شهرهای متوسط جهت پذیرش سرریز جمعیت شهرهای بزرگ		
تجهیز و تقویت شهرهای کوچک به منظور مهار مهاجرت		
گسترش ظرفیت‌های زیربنایی و تولیدی و افزایش توان جمعیت‌پذیری در نواحی دارای قابلیت‌های بارور نشده توسعه	حفظ و جذب جمعیت در مناطق کم‌برخوردار	
گسترش ظرفیت‌های زیربنایی و تولیدی و افزایش توان جمعیت‌پذیری در نواحی ویژه مطابق ضرورت‌های سیاسی و نظامی توسعه		
گسترش ظرفیت‌های زیربنایی و تولیدی و افزایش توان جمعیت‌پذیری در نواحی کلیدی برای مهار و هدایت مهاجرت‌ها توسعه		
جابه‌جایی انبوه کالا و مسافر با حمل و نقل عمومی	توسعه حمل‌ونقل عمومی	حمل‌ونقل سبز
ترویج اسفاده از حمل و نقل عمومی در مقابل وسیله نقلیه شخصی	ترویج فرهنگ استفاده از حمل‌ونقل عمومی	
اصلاح ساختاری سازمانی حمل و نقل		
سالم‌سازی محیط زیست	حق بهره‌مندی از محیط زیست پاک	حقوق زیست‌محیطی
هماهنگی بین تولید، واردات، صادرات، توزیع و الگوی مصرف	ترویج فرهنگ بهره‌وری	اصلاح الگوی مصرف
آموزش در مصرف صحیح کالا با حداقل ضایعات		
آموزش در جهت استفاده مجدد از ضایعات		
پرهیز از ترویج روحیه رفاه طلبی	پرهیز از مصرف‌گرایی	
استفاده از امکانات مختلف فرهنگی، تبلیغی در جهت اصلاح الگوی مصرف	ترویج فرهنگ صرفه‌جویی	

جدول ۴: شکل‌گیری مضامین پایه فرعی و اصلی در کدهای برنامه دوم توسعه

مضامین پایه اصلی	مضامین پایه فرعی	کدگذاری اولیه
تمرکززدایی	اصلاح نظام اداری و اجرایی	اجرای سیاست‌های تمرکززدایی و افزایش نقش استان‌ها در اجرای برنامه‌های توسعه با در نظر گرفتن سهم هر استان از درآمدهای ملی
		اعمال سیاست‌های عدم تمرکز و واگذاری امور به مردم
		بهبودی نظام اداری و اجرایی کشور با کاهش تصدی‌گری دولت
		تمرکززدایی در سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری
حفظ و جذب جمعیت در مناطق کم‌برخوردار	توزیع فضایی جمعیت	تنظیم ترکیب جمعیت و توزیع منطقی آن در کشور
		بهره‌گیری از ظرفیت‌های نیروی انسانی با توزیع مناسب آن‌ها
		تقسیم بهینه منابع و امکانات عمومی در مناطق کم‌برخوردار
حمایت از صنایع کوچک	حمایت از صنایع کوچک	حمایت از صنایع کوچک، صنایع تبدیلی، صنایع و مشاغل خانگی در مناطق روستایی
		مقیاس
رفاه و توسعه اجتماعی	چابک‌سازی	تمرکززدایی و حذف بوروکراسی اداری
		توسعه منطقه‌ای
		جبران کمبود اعتبار احتمالی استان‌ها و ایجاد تعادل‌های منطقه‌ای از طریق درآمدهای عمومی و اختصاصی ملی
رفاه و توسعه اجتماعی	کارآفرینی و اشتغال‌زایی	اجرای طرح‌های اشتغال‌زا از طریق پرداخت تسهیلات ارزان قیمت بانکی
		تأمین عدالت اجتماعی، کاهش فقر و محرومیت
		ایجاد فرصت‌های اشتغال بیشتر در مناطق کم‌برخوردار
رفاه و توسعه اجتماعی	رفع محرومیت	محرومیت‌زدایی و رفع عدم تعادل‌های منطقه‌ای

انجام طرح‌های زیربنایی در مناطق روستایی	توسعه روستایی	
کمک به آماده‌سازی زمین برای طرح‌های اشتغال‌زا در روستاهای کم‌برخوردار		
اولویت‌گذاری در انتخاب و اجرای طرح‌های امور اجتماعی، زیربنایی و اشتغال‌زا برای روستاهای کم‌برخوردار		
برخورداری جمعیت مناطق روستایی از خدمات زیربنایی		
عنایت به مناطق کم‌برخوردار و روستاها		
توجه به عمران و توسعه و بهسازی روستاها		
احداث فضاهای چند منظوره فرهنگی، آموزشی، تربیتی، هنری و ورزشی در مراکز جمعیتی نقاط کم‌برخوردار کشور	حمایت از اقشار آسیب‌پذیر	
کمک به معیشت اقشار کمک درآمد		
حمایت از خود اشتغالی اقشار آسیب‌پذیر		
تعمیم، گسترش و بهبود نظام تامین اجتماعی به اقشار نیازمند		
کاهش ضریب جینی و بهبود توزیع درآمد	کاهش فاصله طبقاتی	
انجام مطالعات مکان‌یابی طرح‌های عمرانی به منظور کاهش هزینه‌ها	مزیت نسبی و جغرافیایی	سازگاری با زیست بوم
تبادل و توازن منطقه‌ای با توجه به مزیت‌های نسبی هر منطقه		
همکاری و مشارکت بیشتر مردم در اجرای طرح‌های عمرانی دولتی	مشارکت اجتماعی	حکمرانی خوب
جلب مشارکت بیشتر بخش‌های خصوصی و تعاونی در امور عمومی و خدمات اجتماعی		
انتصاب مدیران لایق، امین، متعهد و متخصص	توسعه انسانی	
ارتقاء بهره‌وری نظام اداری با افزایش مهارت‌های مدیران کشور دستگاه‌های اجرایی		
افزایش بهره‌وری از نیروی انسانی با گسترش فرهنگ کار		
رشد و تربیت نیروی انسانی مناطق کم‌برخوردار و روستایی کشور		
تامین نیروی انسانی متخصص مورد نیاز در حوزه کشاورزی		
نظارت دقیق بر عملکرد دستگاه‌های اجرایی	کارایی و اثربخشی	
ارتقا بهره‌وری نظام اداری با بهبود سیستم‌ها و روش‌های کار، استفاده از تکنولوژی‌های پیشرفته		
افزایش کارایی و بهره‌وری سازمان‌های دولتی با آموزش مدیران و کارکنان دولت		
افزایش کارایی دستگاه‌های اجرایی با کاهش هزینه‌های عمومی		
تربیت و انتخاب مدیران شایسته و کارآمد به منظور افزایش کارایی		
نظارت بر عملکرد مدیران و اعمال سیاست‌های تنبیهی و تشویقی به منظور افزایش کارایی		
مبارزه با فساد اداری	شفافیت	
پرورش روحیه مسئولیت‌پذیری	مسئولیت‌پذیری	
ایجاد اشتغال و حمایت از بنگاه‌های اقتصادی کوچک	حمایت از کسب و کارهای خرد	اقتصاد سبز
ایجاد و توسعه حمایت از صنایع تبدیلی و روستایی و دستی، بافندگان فرش دستباف		
رعایت استانداردها و معیارهای زیست‌محیطی در تجهیزات انرژی بر	استانداردسازی تجهیزات انرژی بر	
ارتقا کیفیت سوخت‌های مصرفی	بهره‌مندی از انرژی‌های پاک	
استفاده بهینه از انرژی از طریق انرژی‌های پاک		
کاهش مصرف انرژی در ساعات اوج مصرف با تنظیم ساعات کار اصناف	بهینه‌سازی مصرف انرژی	
کاهش مصرف انرژی با تنظیم برنامه فصلی کار کارخانجات و صنایع		
انجام تحقیقات لازم در زمینه صرفه‌جویی و مدیریت مصرف انرژی		
تهیه و تنظیم مقررات و ضوابط جهت رعایت استانداردهای مصرف انرژی در ساختمان‌ها		
تهیه ضوابط مربوط به تشکیل واحد مدیریت انرژی در صنایع و موسسات پر مصرف		
ارائه الگوهای مطلوب در زمینه مصرف انرژی، غذا و دارو، پوشاک، حمل و نقل، مسکن، آب		

تجدید نظر در الگوی مصرف انرژی		
استفاده بهینه از انرژی و جلوگیری از اتلاف آن		
نظارت و ارزیابی مستمر بر امور صادرات غیر نفتی	حمایت از صادرات غیرنفتی	
اشاعه فرهنگ صرفه‌جویی و پرهیز از اتلاف و اسراف منابع در مراکز آموزشی	ترویج فرهنگ صرفه‌جویی	اصلاح الگوی مصرف
اشاعه فرهنگ صرفه‌جویی و پرهیز از اتلاف و اسراف منابع در رسانه ملی		
ارائه الگوهای مصرفی قابل قبول و مطابق امکانات و شئون جامعه اسلامی		
گسترش فرهنگ صرفه‌جویی، ساده‌زیستی و قناعت		
گسترش فرهنگ قناعت و صرفه‌جویی		
مبارزه با اسراف و تبذیر و گسترش و ترویج فرهنگ ساده‌زیستی	پرهیز از مصرف‌گرایی	
گسترش فرهنگ قناعت و ساده‌زیستی و مبارزه با تجمل‌گرایی و اسراف و تبذیر		
دوری از تجمل‌گرایی و اسراف و تبذیر		
جلوگیری از ریخت و پاش و اسراف و تبذیر در بودجه‌های عمومی		
مبارزه با تجمل‌گرایی در زمینه‌های اداری و هزینه‌های دولت		
اشاعه و ترویج فرهنگ‌کار به منظور افزایش اشتغال و بهره‌وری		
تشویق و ترغیب مصرف جامعه به سمت استفاده بهینه از منابع	ترویج فرهنگ بهره‌وری	
جذب نیروهای متخصص ایرانی خارج از کشور و حمایت از نیروهای متخصص	دیپلماسی عمومی	دیپلماسی زیست‌محیطی
تقویت روابط حسنه با همسایگان	تعامل و همکاری بین‌المللی	
توسعه روابط با کشورهای اسلامی و اکو		
گسترش همکاری‌های منطقه‌ای و قاره‌ای	منطقه‌گرایی	
برقراری نظام مطلوب تقسیمات کشوری و تثبیت منطقی و پایدار آن	برقراری نظام مطلوب تقسیمات کشوری	آمایش سرزمین
حفظ، احیا، توسعه و بهره‌برداری اصولی از منابع طبیعی	حفاظت از منابع طبیعی	حفاظت و احیای محیط زیست
حفظ گونه‌های گیاهی کمیاب		
سامان‌دهی خروج دام از جنگل‌ها و تجمیع جنگل‌نشینان	مدیریت اکوسیستم‌های حساس و ارزشمند	
حفاظت از جنگل‌ها و مراتع کشور توسط نیروی انتظامی		
بهره‌برداری از منابع طبیعی کشور بر اساس توان بالقوه محیط زیست و ظرفیت قابل تحمل محیط	بهره‌برداری بهینه از محیط زیست	
حفاظت، احیا و بهره‌برداری از جنگل‌ها و مراتع و منابع دریایی و آبریزان داخلی کشور با مشارکت مردمی		
حفظ، احیا، توسعه و بهره‌برداری از منابع طبیعی		
حفظ و احیا منابع طبیعی تجدید شونده		
بهره‌برداری صحیح از منابع تجدیدشونده و آبریزان	بهره‌وری از منابع طبیعی تجدیدپذیر	
جلوگیری از فرسایش و آلودگی خاک	پیشگیری از تخریب و آلودگی محیط زیست	
جلوگیری از آلودگی هوا		
جلوگیری از آلودگی آب		
جلوگیری از انهدام زیستگاه‌های حیات وحش کشور		
کاهش آلودگی هوای کلانشهرهای کشور		
امکان‌سنجی و مکان‌یابی طرح‌ها و پروژه‌های بزرگ تولیدی براساس الگوهای مصوب شورای عالی حفاظت محیط زیست	الزام به رعایت استانداردهای زیست‌محیطی	حقوق زیست‌محیطی
انجام هر گونه فعالیت صنعتی و معدنی در چهارچوب ضوابط استانداردهای زیست محیطی		
جمع‌آوری و انتقال و تصفیه فاضلاب صنعتی براساس استانداردهای سازمان محیط زیست		

الزام به بازسازی و احیای منابع طبیعی	الزام بهره‌برداران از منابع ملی نسبت به بازسازی و احیای آن
امنیت زیست‌محیطی	امنیت پایدار دور نمودن تشنج از مرزها تامین امنیت ملی در برابر تهدیدات خارجی
مدیریت مخاطرات زیست‌محیطی	مدیریت مخاطرات تامین اعتبارات لازم جهت پیشگیری از وقوع بلایای طبیعی تامین اعتبارات لازم جهت بازسازی و نوسازی مناطق آسیب‌دیده از وقوع بلایای طبیعی انجام مطالعات لازم جهت شناسایی مناطق آسیب‌پذیر از بلایای طبیعی
تنظیم خانواده	حمایت و پشتیبانی از کنترل رشد جمعیت تامین منابع مالی، تجهیزاتی و نیروی انسانی لازم برای اعمال سیاست جمعیتی تامین وسایل پیشگیری از بارداری در سطح کشور به ویژه روستاها و مناطق کم‌برخوردار جمعیتی استفاده و توسعه روش‌ها و تکنولوژی‌های جدید در امر پیشگیری از بارداری جمعیتی ارائه مستمر خدمات پیشگیری از بارداری در مراکز بهداشتی و درمانی جمعیتی پژوهش در زمینه اطلاع خانواده‌ها در زمینه تنظیم خانواده جمعیتی مطالعه تغییرات میزان رشد جمعیت اطلاع از چگونگی تحولات جمعیت، بازار کار، نیروی فعال و نیروی شاغل کشور
مدیریت تغییرات اقلیمی	مدیریت خشکسالی جلوگیری از بیابان‌زائی

حقوقی، علمی - پژوهشی، فرهنگی و امنیتی براساس نظریه‌های تحقیق محیط‌شناسی، رجوع به نظر نخبگان و تشخیص پژوهشگر ایجاد شده است.

تولید مضامین سازمان‌دهنده: همان‌گونه که در بخش روش تحقیق اشاره شد، مضامین سازمان‌دهنده با ابعاد اقتصادی، اجتماعی، سیاسی - اداری، دیپلماسی، اکولوژیکی، خدماتی،

جدول ۵: تبدیل مضامین پایه فرعی و اصلی به مضامین سازمان‌دهنده در برنامه‌های اول و دوم توسعه

مضامین سازمان‌دهنده	مضامین پایه اصلی	مضامین پایه فرعی
بعد اقتصادی	اقتصاد سبز	افزایش بهره‌وری بهره‌برداری بهینه از منابع آبی بهره‌مندی از فناوری‌های نوین در بهره‌برداری از معادن بهره‌مندی از منابع متنوع در مصرف انرژی بهینه‌سازی مصرف انرژی حمایت از کسب و کارهای خرد استانداردسازی تجهیزات انرژی‌بر بهره‌مندی از انرژی‌های پاک حمایت از صادرات غیرنفتی
بعد اجتماعی	رفاه و توسعه اجتماعی	حمایت از اقشار آسیب‌پذیر کارآفرینی و اشتغال‌زایی توسعه روستایی کاهش فاصله طبقاتی فقرزدایی و رفع محرومیت حمایت و پشتیبانی از کنترل رشد جمعیت
بعد سیاسی - اداری	حکمرانی خوب	مشارکت اجتماعی مسئولیت‌پذیری کارایی و اثربخشی توسعه انسانی شفافیت
	تمرکززدایی	حمایت از صنایع کوچک مقیاس تفویض اختیارات پایتخت به سایر کلانشهرها

عدم تمرکز اداری و سازمانی		
تقویت و تجهیز شهرهای کوچک و متوسط		
حفظ و جذب جمعیت در مناطق کم‌برخوردار		
اصلاح نظام اداری و اجرایی		
توزیع فضایی جمعیت		
چابک‌سازی		
توسعه منطقه‌های		
برقراری نظام مطلوب تقسیمات کشوری	آمایش سرزمین	بعد دیپلماسی
تعامل و همکاری بین‌المللی	دیپلماسی زیست‌محیطی	
دیپلماسی عمومی	منطقه‌گرایی	
بهره‌وری از منابع طبیعی تجدیدپذیر	حفاظت و احیای محیط زیست	بعد اکولوژیکی
مدیریت رشد و توسعه فضایی شهرها		
پیشگیری از تخریب و آلودگی محیط زیست		
حفاظت از منابع طبیعی		
مدیریت اکوسیستم‌های حساس و ارزشمند		
بهره‌برداری بهینه از محیط زیست		
تعادل نسبت دام و مرتع		
مزیت نسبی و جغرافیایی	مدیریت تغییرات اقلیمی	بعد خدماتی
مدیریت خشکسالی		
توسعه حمل‌ونقل عمومی		
ترویج فرهنگ استفاده از حمل‌ونقل عمومی	حمل و نقل سبز	بعد حقوقی
حق بهره‌مندی از محیط زیست پاک	حقوق زیست‌محیطی	
الزام به رعایت استانداردهای زیست‌محیطی	اصلاح الگوی مصرف	
الزام به بازسازی و احیای منابع طبیعی		
ترویج فرهنگ بهره‌وری		بعد فرهنگی
پرهیز از مصرف‌گرایی		
ترویج فرهنگ صرفه‌جویی		
امنیت پایدار	امنیت زیست‌محیطی	بعد امنیتی
مدیریت مخاطرات زیست‌محیطی		

نتیجه‌گیری

گرفته است. مضمون حمایت از اقشار آسیب‌پذیر که ذیل مضمون پایه اصلی «رفاه و توسعه اجتماعی» قرار دارد، بیشترین کدهای اولیه را به خود اختصاص داده است. مضمون پایه اصلی «تمرکززدایی» و سپس «حکمرانی خوب» از این حیث به ترتیب بیشترین فراوانی را دارند.

در این پژوهش براساس برنامه‌های توسعه اول و دوم انجام شده است. طبق جدول ۶ در برنامه اول توسعه ۵۱ نکته کلیدی از برنامه اول توسعه استخراج شده است و بر همین اساس ۷۴ کد اولیه با ۳۱ مضمون پایه فرعی و ۱۱ مضمون پایه فرعی شکل

جدول ۶: فراوانی نکات کلیدی، کدهای اولیه و مضامین فرعی و اصلی در برنامه اول توسعه

فراوانی نکات کلیدی	فراوانی کدهای اولیه (کدهای باز)	فراوانی مضامین پایه فرعی	فراوانی مضامین پایه اصلی
۵۱ نکته کلیدی	۷۴ کد باز	۳۱ مضمون پایه فرعی	۱۱ مضمون پایه اصلی

جدول ۷: فراوانی کدهای اولیه بر اساس مضامین پایه اصلی و مضامین پایه فرعی در برنامه اول توسعه

مضامین پایه اصلی	فراوانی کدهای اولیه مرتبط با مضمون پایه اصلی	مضامین پایه فرعی	فراوانی کدهای اولیه مرتبط با مضمون پایه فرعی
اقتصاد سبز	۱۰	افزایش بهره‌وری	۲

۴	بهره‌برداری بهینه از منابع آبی		
۱	بهره‌مندی از فناوری‌های نوین در بهره‌برداری از معادن		
۱	بهره‌مندی از منابع متنوع در مصرف انرژی		
۲	بهینه‌سازی مصرف انرژی		
۱۶	حمایت از اقشار آسیب‌پذیر	۲۲	رفاه و توسعه اجتماعی
۱	کارآفرینی و اشتغال‌زایی		
۴	توسعه روستایی		
۱	کاهش فاصله طبقاتی		
۳	حمایت و پشتیبانی از کنترل رشد جمعیت	۳	تنظیم خانواده
۶	مشارکت اجتماعی	۱۰	حکمرانی خوب
۱	مسئولیت‌پذیری		
۱	کارایی و اثربخشی		
۲	توسعه انسانی		
۳	حمایت از صنایع کوچک مقیاس	۱۳	تمرکززدایی
۳	تفویض اختیارات پایتخت به سایر کلانشهرها		
۱	عدم تمرکز اداری و سازمانی		
۳	تقویت و تجهیز شهرهای کوچک و متوسط		
۳	حفظ و جذب جمعیت در مناطق کم‌برخوردار		
۱	تعامل و همکاری بین‌المللی	۱	دیپلماسی زیست‌محیطی
۱	بهره‌وری از منابع طبیعی تجدیدپذیر	۳	حفاظت و احیای محیط زیست
۱	مدیریت رشد و توسعه فضایی شهرها		
۱	پیشگیری از انتشار انواع آلودگی‌ها		
۱	تعادل نسبت دام و مرتع	۳	سازگاری با زیست بوم
۲	مزیت نسبی و جغرافیایی		
۱	توسعه حمل‌ونقل عمومی	۳	حمل‌ونقل سبز
۲	ترویج فرهنگ استفاده از حمل‌ونقل عمومی		
۱	حق بهره‌مندی از محیط زیست پاک	۱	حقوق زیست‌محیطی
۳	ترویج فرهنگ بهره‌وری	۵	اصلاح الگوی مصرف
۱	پرهیز از مصرف‌گرایی		
۱	ترویج فرهنگ صرفه‌جویی		

و نیز «اقتصاد سبز» بالاترین فراوانی را از لحاظ تعداد کدهای اولیه دارند. به عبارتی ابعاد اجتماعی، سیاسی - اداری، اکولوژیکی و نیز اقتصادی حکمرانی زیست‌محیطی در این برنامه از اهمیت بیشتری برخوردار هستند. علاوه بر این مضامین، مفاهیم و نکات زیست‌محیطی در برنامه دوم توسعه نسبت به برنامه اول توسعه رشد محسوس و قابل ملاحظه‌ای داشته است.

با بررسی و واکاوی برنامه دوم توسعه ۶۱ نکته کلیدی که مفهوم و محتوای زیست‌محیطی داشتند استخراج گردید. ۱۰۴ کد اولیه با ۴۳ مضمون فرعی و ۱۳ مضمون اصلی ساخته شد که جدول ۸ و ۹ گویای این مطلب است. فراوانی کدهای اولیه مرتبط با مضامین پایه اصلی نشان می‌دهد که مضامین «رفاه و توسعه اجتماعی»، «حکمرانی خوب»، «حفاظت و احیای محیط زیست»

جدول ۸: فراوانی نکات کلیدی، کدهای اولیه و مضامین فرعی و اصلی در برنامه دوم توسعه

فراوانی نکات کلیدی	فراوانی کدهای اولیه (کدهای باز)	فراوانی مضامین پایه فرعی	فراوانی مضامین پایه اصلی
۶۱ نکته کلیدی	۱۰۴ کد باز	۴۳ مضمون پایه فرعی	۱۳ مضمون پایه اصلی

جدول ۹: جدول فراوانی کدهای اولیه براساس مضامین پایه اصلی و مضامین پایه فرعی در برنامه دوم توسعه

مضامین پایه اصلی	فراوانی کدهای اولیه مرتبط با مضمون پایه اصلی	مضامین پایه فرعی	فراوانی کدهای اولیه مرتبط با مضمون پایه فرعی
اقتصاد سبز	۱۴	حمایت از کسب و کارهای خرد	۲
		استانداردسازی تجهیزات انرژی‌بر	۱
		بهره‌مندی از انرژی‌های پاک	۲
		بهینه‌سازی مصرف انرژی	۸
		حمایت از صادرات غیرنفتی	۱
رفاه و توسعه اجتماعی	۱۵	کارآفرینی و اشتغال‌زایی	۱
		فقرزدایی و رفع محرومیت	۳
		توسعه روستایی	۶
		حمایت از اقشار آسیب‌پذیر	۴
		کاهش فاصله طبقاتی	۱
تنظیم خانواده	۷	حمایت و پشتیبانی از کنترل رشد جمعیت	۷
حکمرانی خوب	۱۵	مشارکت اجتماعی	۲
		مسئولیت‌پذیری	۱
		کارایی و اثربخشی	۶
		توسعه انسانی	۵
		شفافیت	۱
تمرکززدایی	۱۰	اصلاح نظام اداری و اجرایی	۴
		توزیع فضایی جمعیت	۲
		حفظ و جذب جمعیت در مناطق کم‌برخوردار	۱
		حمایت از صنایع کوچک مقیاس	۱
		چابک‌سازی	۱
توسعه منطقه‌ای	۱		
آمایش سرزمین	۱	برقراری نظام مطلوب تقسیمات کشوری	۱
دیپلماسی زیست‌محیطی	۴	تعامل و همکاری بین‌المللی	۲
		دیپلماسی عمومی	۱
		منطقه‌گرایی	۱
		حفاظت از منابع طبیعی	۲
حفاظت و احیای محیط زیست	۱۴	مدیریت اکوسیستم‌های حساس و ارزشمند	۲
		بهره‌برداری بهینه از محیط زیست	۴
		بهره‌وری از منابع طبیعی تجدیدپذیر	۱
		پیشگیری از تخریب و آلودگی محیط زیست	۵
		مزیت نسبی و جغرافیایی	۲
مدیریت تغییرات اقلیمی	۱	مدیریت خشکسالی	۱
حقوق زیست‌محیطی	۴	الزام به رعایت استانداردهای زیست‌محیطی	۳
		الزام به بازسازی و احیای منابع طبیعی	۱
اصلاح الگوی مصرف	۱۲	ترویج فرهنگ بهره‌وری	۱
		پرهیز از مصرف‌گرایی	۶
		ترویج فرهنگ صرفه‌جویی	۵
امنیت زیست‌محیطی	۵	امنیت پایدار	۲
		مدیریت مخاطرات زیست‌محیطی	۳

با مرور برنامه اول و دوم توسعه و با توجه به جداول ۷ و ۹ *بعد سیاسی - اداری و مضامین «حکمرانی خوب»، می‌توان به موارد ذیل در گفتمان سازندگی اشاره نمود: «تمرکززدایی» و «آمایش سرزمین» بالاترین فراوانی در کدهای

*بعد حقوقی با مضمون «حقوق زیست‌محیطی» با ۵ کد اولیه نشان می‌دهد گفت‌مان سازندگی توجه اندکی به این مضمون داشته است.

در ارتباط با مضمون «امنیت زیست‌محیطی» که ذیل بعد امنیتی قرار دارد ۵ کد اولیه استخراج شده است. این فراوانی گویای کم اهمیت بودن این مضمون در گفت‌مان سازندگی می‌باشد.

*بعد خدماتی و مضمون «حمل‌ونقل سبز» با ۳ کد اولیه کمترین فراوانی را به خود اختصاص داده است.

در مجموع، می‌توان گفت در گفت‌مان سازندگی تاکید بر ابعاد اجتماعی و نیز سیاسی - اداری حکمرانی زیست‌محیطی برجسته‌تر از سایر ابعاد آن است. همچنین سیاست‌های تنظیم خانواده و مدیریت و کنترل رشد جمعیت از جمله مضامین و مفاهیمی است که صرفاً در برنامه‌های اول و دوم و در دوران گفت‌مان سازندگی به‌عنوان گفت‌مان سیاسی حاکم شاهد آن هستیم. از سویی مضمون «دیپلماسی زیست‌محیطی» بسیار کم‌رنگ است و صرفاً در برنامه اول توسعه یک کد اولیه به خود اختصاص داده است و در برنامه دوم اشاره‌ای به آن نشده است و بعد دیپلماسی حکمرانی زیست-محیطی در گفت‌مان سازندگی بسیار ضعیف است. افزون بر این به مضامین «آمایش سرزمین» و «مدیریت تغییرات اقلیمی» نیز صرفاً در برنامه دوم توسعه اشاره‌ای بسیار کم شده است و در برنامه اول توسعه این مضامین مشاهده نمی‌شود.

اولیه را به خود اختصاص داده‌اند. با وجود این، گفت‌مان سازندگی توجه ناچیزی را به مضمون «آمایش سرزمین» داشته است. چرا که در رابطه با این مضمون صرفاً ۱ کد اولیه استخراج شده است. *بعد اجتماعی که با مضامین «رفاه و توسعه اجتماعی» و «تنظیم خانواده» تعریف شده است، از فراوانی بالایی برخوردار است. مضمون فرعی «حمایت از اقشار آسیب‌پذیر» بیشترین کد اولیه را به خود اختصاص داده است.

*بعد اقتصادی از اهمیت بالایی در گفت‌مان سازندگی دارد. مضمون اصلی «اقتصاد سبز» با ۲۴ فراوانی این مطلب را تایید می‌کند. مضمون فرعی «بهبودسازی مصرف انرژی» بیشترین فراوانی را در بعد اقتصادی این گفت‌مان دارد.

*برای بعد اکولوژیکی با مضامین اصلی «حفاظت و احیای محیط زیست»، «سازگاری با زیست‌بوم» و «مدیریت تغییرات اقلیمی» ۲۴ کد اولیه استخراج شده است که گویای برجسته بودن و پررنگ بودن این بعد و مضامین آن در گفت‌مان سازندگی می‌باشد. البته باید به این نکته اشاره کرد که مضمون «مدیریت تغییرات اقلیمی» صرفاً با ۱ کد اولیه توجه ناچیزی و اندکی شده است.

*بعد فرهنگی با مضمون اصلی «اصلاح الگوی مصرف» با ۱۷ کد اولیه فراوانی نسبتاً بالایی را به خود اختصاص داده است.

*بعد دیپلماسی و مضمون «دیپلماسی زیست‌محیطی» صرفاً ۵ کد اولیه دارد و گویای این مطلب است که این بعد در گفت‌مان سازندگی چندان مورد عنایت قرار نگرفته است.

شکل ۱: شبکه مضامین ابعاد زیست‌محیطی برنامه‌های اول و دوم توسعه

Landscape: The Relation Between Politics and Power with Urban Symbolization. *Research Political Geography Quarterly*, 1(3), 1-28, 2016. doi: 10.22067/pg.v3i3.55086 [In Persian]

- Zibakalam, S. & Etefaghkhan, F. Hashemi without retouch. Tehran: Rowzaneh, 2008. [In Persian]
- Zarifinia, H. Autopsy of Iran's Political Factions: 1358 to 1378. Tehran: Azadi Andishe, 2009. [In Persian]
- Izadi, R., & Rezai Panah, A. The Social and Political Bases of Evolution in the Hegemonic Political Discourses of the Islamic Republic of Iran. *Contemporary Political Studies*, 4(10), 47-74, 2014. [In Persian]
- Plan and Budget Organization of Iran (1997). Law on the First Five-Year Economic, Social and Cultural Development Plan of the Islamic Republic of Iran (1990- 1994). Tehran: Publications of the Plan and Budget Organization. [In Persian]
- Plan and Budget Organization of Iran (1998). Law on the Second Five-Year Economic, Social and Cultural Development Plan of the Islamic Republic

تشکر و قدردانی: نگارندگان از همکاری دانشگاه تربیت مدرس به واسطه حمایت از انجام این پژوهش تشکر می‌کنند.

تاییدیه‌های اخلاقی، تعارض منافع: موردی توسط نویسندگان گزارش نشده است.

سهام نویسندگان منابع مالی/حمایت ها: موردی توسط نویسندگان گزارش نشده است.

References

- Hataminejad, H., & Faraji, A. Neoliberalism and its Impact on Urban Space. *Scientific- Research Quarterly of Geographical Data (SEPEHR)*, 22(SEPEHR), 18-24, 2013. [In Persian]
- Ahmadipour, Z., & Lashgari, E. Interaction of Historical Processes and Political Economy of the City Case Study: The Urban System of Iran after the Constitutional Revolution. *Scientific-Research Quarterly of Geographical Data (SEPEHR)*, 21(81), 15-21, 2012. [In Persian]
- Athari, K. Urban Economics and Urban Economy in Iran. *Urban Economy*, 7, 56-65, 2010. [In Persian]
- khojamli, A., Ahmadypour, Z., Hafeznia, M., & Pourjafar, M. Geopolitics of Urban

- Traditional Public Administration to Good Governance. *Public Administration*, 9, 43-62, 2012. DOI:10.22059/JIPA.2012.28723 [In Persian]
20. Aghagolzadeh, F., & firoozian, A. The Representation of Ideology in Translation of English Political Texts Regarding the Strategies of Style and Rhetoric: A Case of Critical Discourse Analysis. *Journal of Linguistics & Khorasan Dialects*, 8(14), 25-49, 2016 doi: 10.22067/lj.v8i14.54803 [In Persian]
  21. Stibbe, A. *Ecolinguistics: Language, Ecology and the Stories We Live by*. Traslated by Ferdows Aghagolzadeh. Tehran: Neveeseh Parsi, 2016. [In Persian]
  22. Abedi Ja'fari, H., Taslimi, M. S., Faghihi, A., & Sheikhzade, M. Thematic Analysis and Thematic Networks: A Simple and Efficient Method for Exploring Patterns Embedded in Qualitative Data. *Strategic Management Thought*, 10, 151-198, 2011. [In Persian]
  23. Dodds, Klaus and David Atkinson. *Geopolitical Traditions*, London: Routledge, 2003.
  24. Oughton, D. Protection of the Environment from Ionising Radiation: Ethical Issues. *Journal of Environmental Radioactivity*, vol.66, No.1-2, 3-18, 2003.
  25. Cohen, S.B. & Rosenthal, L.D. A Geographical Model for Political Systems Analysis. *Geographical Review*, Vol. 61, No. 2. 5-31, 1971.
  26. Cobb Jr, J.B., Griffin, Ray. D. *Process Theology: An Introduction Exposition*. Philadelphia: Westminster, 1976.
  27. Borrong, R. P. *Environmental Ethics and Ecological Theology: Ethics as Integral Part of Ecosphere from an Indonesian Perspective*. PhD Thesis, Faculty of Theology, VU University Amsterdam, 2005.
  28. Rosenbloom, David H. *Public Administration Theory and the Separation of Powers*. *Public Administration Review*. Vol, 43, No. 3, 219- 227, 1983.
  - of Iran (1995- 1999). Tehran: Publications of the Plan and Budget Organization. [In Persian]
  10. Hafeznia, M. R. Explanation of the philosophy of geography. *Journal of Spatial Planning*, 18, 2014. [In Persian]
  11. Kaviani Rad, M. The Relationship between Geopolitical Security and Sustainable Development; The Case of Uremia Lake. *Strategic Studies Quarterly*, 14(51), 115-148, 2011. [In Persian]
  12. Veicy. H. *Concepts and Theories of Political Geography*. Tehran: Samt, 2015. [In Persian]
  13. Javadi, M. Anthropocentrism in environmental Ethics: An Islamic view. *Articles and reviews*, 90. 47-66, 2008. [In Persian]
  14. Benson, J. *Environmental Ethics*. Translated by Mohammad Mehdi Rostami Shahroudi. Tehran: Environmental Protection Organization, 2003. [In Persian]
  15. Roknaddin Eftekhari, A., & Badri, S. A. *Theoretical Foundations of the Model Village Development Model*. Rasht: Gilan Governorate, 2012. [In Persian]
  16. Khalifeh, E. *Pattern presentation of Spatial Planning Management of Rural Regions, Case study: Tehran Province*. Thesis Submitted for the Degree of Doctor of Geography and Rural Planning. Tehran: Tarbiat Modares University, 2016. [In Persian]
  17. Roknaddin Eftekhari, A., Badri, S. A., & H. Gheydari. *Theoretical Foundations of Physical Planning of Rural Areas*. Tehran: Housing Foundation of Islamic Revolution, 2011. [In Persian]
  18. Institute for Management and Planning Studies. *Designing a Model for Measuring and Improving the Prosperity Indicators of the Country's Township. The Second Report: Theoretical Perspectives and Planning Approaches Explaining Wealth*. Tehran: Publication of Institute for Management and Planning Studies, 2012. [In Persian]
  19. Salarzehi, H., & Ebrahimpour, H. *Paradigms of Public Administration: From*